

2.12.2025

EOAK/6736/2024

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Tarkastaja Antti Perälä

TOIMIVALTUUKSIEN YLITTÄMINEN

1 OIKEUSASIAMIEHEN OMA ALOITE

Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan tehdyn kantelun EOAK/6054/2022 tutkinnan yhteydessä havaittiin, että kantelijan asiaan liittyvän rikosilmoituksen tutkinta oli keskeytetty 9.11.2022 tehdyllä päätöksellä. Päätöksen tekijänä oli vanhempi konstaapeli A.

Koska vanhempi konstaapeli ei ole esitutkintalain mukaan toimivaltainen toimimaan tutkinnanjohtajana, otin oikeusasiamiehen omana aloitteena selvitettäväksi, onko asiassa tapahtunut toimivaltuuksien ylittäminen.

Pyysin Lounais-Suomen poliisilaitokselta selvitystä, onko Lounais-Suomen poliisilaitos ollut tietoinen tästä järjestelystä, onko vanhempi konstaapeli A tehnyt ilman toimivaltaa muitakin päätöksiä tutkinnanjohtajan asemassa ajalla 7.11. – 30.11.2022 ja mihin toimiin poliisilaitos ryhtyy asiassa.

2 SELVITYS

2.1 Rikosylikonstaapeli A:n antama selvitys

Rikosylikonstaapeli A toteaa selvityksessään, että rikosilmoituksessa tarkoitetun asian tutkinta on keskeytetty 9.11.2022 A:n tekemällä päätöksellä ja hän on tuolloin toiminut vanhemman konstaapelin virassa.

A:n mukaan Lounais-Suomen poliisilaitoksen esikäsittely-yksikössä toimii kolme rikosylikonstaapelia tutkinnanjohtajina. Yksi tutkinnanjohtajista, rikosylikonstaapeli B oli jäämässä eläkkeelle 1.12.2022. A:n mukaan hänet oli nimitetty aiemmin B:n tilalle rikosylikonstaapelin virkaan. Virallisesti hän kertoo toimineensa rikosylikonstaapelin virassa 1.12.2022 alkaen.

A:n mukaan hänen ryhmänjohtajansa C antoi hänelle erikseen määrättyinä tehtävänä hoitaa rikosylikonstaapeli B:n tehtäviä eläköitymiseen saakka. B teki viimeisen työvuoronsa 7.11.2022.

A selvittää, että jälkikäteen tarkasteltuna hän ei ole täyttänyt 9.11.2022 esitutkintalain edellyttämää tutkinnanjohtajan kelpoisuutta, koska hän ei ole tuohon aikaan ollut virallisesti rikosylikonstaapelin virassa, vaikka hänellä on ollut alipääallystöpätevyys. A:n mukaan hän ei ollut mitenkään tietoinen, että menettely olisi ollut vääränlaista.

A:n mukaan huomioitavaa on kuitenkin, että päätös on muutoin laadittu sekä perusteltu oikein. Hänen esimiehensä C on laatinut asiassa oman selvityksensä.

2.2 Rikosylikonstaapeli C:n antama selvitys

Rikosylikonstaapeli C:n selvityksen mukaan Lounais-Suomen poliisilaitoksen rikosten esikäsittely-yksikköön (REK) kirjattiin vuonna 2022 noin 25000 ilmoitusta. Yksikössä toimii kolme rikosylikonstaapelin vakanssilla olevaan henkilöä tutkinnanjohtajina, jotka vastaavat vuorollaan päivittäisestä yleisjohdosta. C mainitsee olevansa yksi näistä ja toimivansa samalla ryhmänjohtajana.

C selvittää, että yksi tutkinnanjohtajista, B jäi eläkkeelle 1.12.2022. B teki 7.11.2022 viimeisen työvuoronsa, jonka jälkeen hän jäi lomalle.

C:n mukaan A:lla oli alipääallystöpätevyys hankittuna, vaikka hän ei ollut vielä saanut nimitystä rikosylikonstaapelin virkaan. A työskenteli tuolloin REK:ssä tutkijana. B:n eläköitymisen johdosta täytettäväksi tuleva rikosylikonstaapelin virka ja samalla REK:n ylikonstaapelitasoinen tutkinnanjohtajan määräaikainen täyttö oli toteutumassa 1.12.2022.

C toteaa, että hänellä oli mielessä, että henkilölle voidaan antaa esimiehen erikseen määrittämiä tehtäviä ja hän antoi A:lle tehtävän hoitaa B:n tehtäviä, kunnes virallinen nimitys B:n virasta tulisi. C:n mukaan hän ei mieltänyt tässä kohtaa esitutkintalain tutkinnanjohtajalle määrittelemää vaatimusta.

C:n mukaan A on tehnyt keskeytyspäätöksen 9.11.2022 rikosilmoitukseen hänen valtuuttamanaan. Päätös tästä tehtävävaltuutuksesta on nyt jälkikäteen tarkasteltuna ollut C:n mukaan väärä ja näin ei olisi tullut menetellä.

C toteaa, että rikosilmoitusasiassa päätöksen on valmistellut vanhempi konstaapeli D. Prosessi on C:n mukaan edennyt tässä asiassa muilta osin täysin ohjeiden mukaan. Pelkästään se, että A on tähän kirjattu C:n päätöksellä tutkinnanjohtajaksi ja A on hyväksynyt päätöksen, ei C:n mukaan muuta sitä, että päätös sinällään on aivan oikein tehty ja perusteltu.

2.3 Rikoskomisario E:n lausuma asiassa

Rikoskomisario E viittaa A:n ja C:n asiassa antamiin selvityksiin. Hän toteaa, että A on hoitanut C:n antamalla määräyksellä 7-30.11.2022 välisen ajan esikäsittelyryhmän tutkinnanjohtajalle kuuluvia tehtäviä, vaikka hän on aloittanut rikosylikonstaapelin tehtävässä 1.12.2022. E:n mukaan sekä C että A ovat molemmat todenneet selvityksissään järjestelyn olleen jälkikäteen tarkasteltuna virheellinen.

E toteaa, että hänen käytettävissään olevan aineiston perusteella A:lla ei ole ollut esitutkintalain mukaista toimivaltaa toimia kyseisessä tapauksessa tutkinnanjohtajana ja tehdä päätöstä keskeyttämisestä. Näin ollen menettely on ollut vastoin esitutkintalaissa säädettyä. Järjestely on perustunut C:n A:lle antamaan määräykseen. E:n mukaan hän ei ole ollut tästä tietoinen ennen kuin asia tuli hänen tietoonsa lausuntopyynnön yhteydessä oikeusyksikön kautta.

E katsoo, että vaikka C on määräystä antaessaan mieltänyt menettelyn asianmukaiseksi, olisi asiasta ollut hyvä keskustella päällystöesimiehen kanssa ja vielä erikseen varmistaa menettelyn asianmukaisuus.

Jotta varmistutaan siitä, että A ei ole ilman toimivaltaa tehnyt muita päätöksiä tutkinnanjohtajan asemassa ajalla 7.11-30.11.2022, tullaan asia tarkastamaan erikseen poliisiasiaintietojärjestelmästä (Patja). Kaikki mahdolliset jutut, joissa A on tehnyt tutkinnanjohtajan asemassa päätöksen ilman toimivaltaa, tullaan E:n mukaan avaamaan uudelleen käsittelyyn ja siirtämään eri tutkinnanjohtajan nimiin asioiden uudelleen arvioimista varten.

2.4 Lounais-Suomen poliisilaitoksen lausunto

Lounais-Suomen poliisilaitos on antanut asiaan lausuntonsa 21.4.2023. Lausunnon ovat allekirjoittaneet poliisipäällikkö ja poliisilakimies.

2.4.1 Hankittu selvitys

Poliisilaitos on hankkinut asian selvittämiseksi selvitykset rikosylikonstaapeli A:lta (tapahtuma-aikaan vanhempi konstaapeli) ja rikosylikonstaapeli C:lta. Lisäksi ryhmän päällystöesimies on antanut lausuman tapahtuneen johdosta.

2.4.2 Poliisilaitoksen lausunto

Poliisilaitos toteaa selvityspyynnön aiheena olevan se, miten vanhempi konstaapeli on voinut toimia tutkinnanjohtajana ilman lain edellyttämää virka-asemaa.

Poliisilaitos toteaa, että asiassa on tapahtunut virhe. A ei olisi saanut toimia tutkinnanjohtajan tehtävissä ajalla 7.11-30.11.2022. Hänet on nimitetty virkaan vasta 1.12.2022. C ei olisi saanut antaa A:lle määräystä hoitaa tutkinnanjohtajan tehtäviä ennen A:n nimityksen voimaantuloa.

Poliisilaitos toteaa, että ryhmän päällystöesimies rikoskomisario E on kertonut, ettei hän ole ollut tietoinen virheellisestä menettelystä. Asian nyt tultua ilmi E on määrännyt, että kaikki A:n 7.11-30.11.2022 ilman toimivaltaa tutkinnanjohtajana mahdollisesti tekemät päätökset poistetaan, asiat arvioidaan uudelleen ja käsitellään toimivaltaisen tutkinnanjohtajan toimesta.

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan päätös rikosilmoituksen tutkinnan keskeyttämisestä on sinällään asianmukainen, eikä asiassa ole edellytyksiä tutkinnan jatkamiselle.

Poliisilaitos toteaa, että muut kantelussa (EOAK/6054/2022) eduskunnan oikeusasiamiehelle esille tuodut ilmoitukset ovat koskeneet kantelijan epäilyä luvattomasta tunkeutumisesta hänen asuntoonsa. Kantelija on ollut poliisilaitoksen mukaan tyytymätön poliisin toimintaan ja kannellut poliisin menettelystä jo 21.12.2021. Poliisilaitos on käsitellyt kantelijan valituksen kantelukirjoituksena. Poliisilaitos on 6.5.2022 antamassaan ratkaisussa katsonut poliisin toimineen asianmukaisesti. Poliisilaitos katsoo, ettei asiaa ole tästä näkökulmasta tarpeellista kommentoida enempää.

3 LISÄSELVITYS

Lounais-Suomen poliisilaitokselta pyydettiin aiemmin annettujen selvitysten ja poliisilaitoksen antaman lausunnon jälkeen lisäselvitystä, jossa pyydettiin täydentämään asiaa seuraavilla tiedoilla:

- oliko A:n aikavälillä 7.11-30.11.2022 tekemiä päätöksiä vailla tutkinnanjohtajan toimivaltuuksia muitakin kuin mainittu asia ja
- miten nämä asiat käsiteltiin Lounais-Suomen poliisilaitoksessa.

3.1 Rikoskomisairo E:n lisäselvitys asiaan

E:n lisäselvityksen mukaan poliisiasioiden tietojärjestelmän (Patja) tietojen mukaan A on tehnyt 7.11. – 30.11.2022 välisenä aikana 111 esitutkintapäätöstä, joista tutkinnan lopettamispäätöksiä on 26 ja keskeyttämispäätöksiä 85.

E:n mukaan A on käynyt henkilökohtaisesti läpi kaikki 7.11-30.11.2022 välisenä aikana tekemänsä esitutkintapäätökset, tarkastanut päätösten sisällön ja päätösten perustelut. Patja-järjestelmä on automaattisesti päivittänyt A:n virkanimikkeen päätöksiin, jonka johdosta päätöksiä ei E:n aiemmin antamasta lausumasta poiketen avattu uudelleen käsittelyyn ja siirretty toiselle tutkinnanjohtajalle, vaan A on tutkinnanjohtajan ominaisuudessa tarkastanut päätökset ja tehnyt päätöksen tarkastamisesta merkinnän jutun tutkintapäiväkirjaan.

E:n selvityksen mukaan jutun avaaminen uudelleen tutkintaan olisi myös antanut virheellisen kuvan jutun tutkinta-ajasta, mikäli päätös avataan tutkintaan ja kuitataan uudelleen tutkinnanjohtajan toimesta. Tutkintailmoituksista ja päätöksistä on kuitenkin otettu uudet tulosteet arkistoon, joissa näkyy tutkinnanjohtaja A:n päivittynyt virkanimike (rikosylikonstaapeli).

4 RATKAISU

4.1 Lähtökohdat

Esitutkintalain 2 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja, jona toimii pakkokeinolain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies. Syyttäjä toimii tutkinnanjohtajana kuitenkin vain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa. Poliisin toimittamassa esitutkinnassa saa rikosylikonstaapeli tai ylikonstaapeli toimia tutkinnanjohtajana asian laatuun liittyvästä tai muusta vastaavasta perustellusta syyistä ja muun viranomaisen toimittamassa esitutkinnassa virkamies, jonka oikeudesta toimia tutkinnanjohtajana säädetään laissa erikseen.

Saman luvun 3 §:n mukaan tutkija suorittaa tutkinnanjohtajan johdon ja valvonnan alaisena epäiltyä rikosta koskevat kuulustelut ja muut esitutkintatoimenpiteet sekä toteuttaa tutkinnanjohtajan antamat asian tutkintaa koskevat määräykset ja suorittaa muut tutkijalle lain mukaan kuuluvat toimenpiteet.

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty. Pykälän 3 momentin mukaan tutkinnanjohtaja päättää tarvittaessa siitä, toimitetaanko esitutkinta, ja päätöksen tekemiseen mahdollisesti tarvittavien seikkojen selvittämisestä. Asian selvittämiseksi tarpeellisiin esitutkintatoimenpiteisiin saadaan ryhtyä ennen tutkinnanjohtajan päätöstä.

Oikeuskirjallisuudessa on todettu, että tutkinnanjohtajan määräytyminen yksittäisessä rikosasiassa on jätetty esitutkintaviranomaisten sisäisten hallinnollisten määräysten varaan. Se voi tapahtua yleismääräyksin tai esimiehen yksittäistapauksessa antamin määräyksin. (Fredman ym., Esitutkinta ja pakkokeinot, 2020 s. 141)

4.2 Arviointi

Asiassa saadun selvityksen perusteella Lounais-Suomen poliisilaitoksen esikäsittely-yksikön vanhempi konstaapeli A on tehnyt tutkinnanjohtajan toimivaltuuksiin kuuluvia toimia ja päätöksiä ajanjaksona 7.11. – 30.11.2022, vaikka hän ei ole tuona aikana ollut nimitettynä rikosylikonstaapelin virkaan, eikä hän näin ollen ole ollut esitutkintalain 2 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan toimivaltainen toimimaan tutkinnanjohtajana. A on tehnyt yhteensä 111 tässä suhteessa virheellistä esitutkintapäätöstä.

Tapahtuma-aikana vanhempana rikoskonstaapelina toiminut A on saanut rikosten esikäsittely-yksikön (REK) ryhmänjohtajalta rikosylikonstaapeli C:lta määräyksen hoitaa tutkinnanjohtajalle kuuluvia tehtäviä sen jälkeen, kun yksi tutkinnanjohtajista (B) jäi eläkkeelle ja teki viimeisen työvuoronsa 7.11.2022. Se, että A:lla on ollut hankittuna alipäällystöpätevyys ei poista sitä seikkaa, että hän on toiminut vailla tutkinnanjohtajan valtuuksia ajalla 7.11. –30.11.2022, eli ennen kuin hänen nimityksensä ylikonstaapelitasoiseen virkaan 1.12.2022 alkoi.

Katson, että rikosylikonstaapeli C:n olisi tullut tietää, ettei tuolloin vanhemman konstaapelin virassa olleella A:lle voi määrätä tutkinnanjohtajalle kuuluvia tehtäviä ennen kuin hän on ollut nimitettynä esitutkintalaissa määritettyyn tutkinnanjohtajalta edellytettävään rikosylikonstaapelin virkaan. Myös A:n olisi itsensä tullut tietää, ettei hänellä ole vanhempana konstaapelina toimivaltuuksia tehdä tutkinnanjohtajalle kuuluvia toimia tai päätöksiä, vaikka hänen esimiehensä onkin näin määrännyt tehtäväksi. Sekä C, että A ovat kummatkin todenneet selvityksissään järjestelyn olleen jälkikäteen tarkasteltuna virheellinen.

Ryhmän päällystöesimies rikoskomisario E on todennut antamassaan selvityksessä, että hän ei ole ollut tietoinen edellä kuvatusta virheellisestä järjestelystä ennen kuin asia tuli ilmi oikeusasiamiehen tekemän lausuntopyyntöä kautta. E toteaa, että vaikka rikosylikonstaapeli C on A:lle määräystä antaessaan mieltänyt menettelyn asianmukaiseksi, olisi hänen ollut hyvä keskustella asiasta päällystöesimiehen kanssa ja vielä erikseen varmistaa menettelyn asianmukaisuus.

Katson, että asiassa tapahtuneesta virheellisestä menettelystä on vastuussa ensinnäkin tapahtuma-aikana vanhemman konstaapelin virassa työskennellyt A, koska hänen olisi tullut tietää, ettei hän voinut toimia esitutkintalain 2 luvun 2 §:n 1 momentin tarkoittamana tutkinnanjohtajana, vaikka hän oli saanut ryhmänjohtajalta määräyksen tehdä tutkinnanjohtajan vastuulle kuuluvia tehtäviä. Toiseksi katson myös rikosylikonstaapeli C:n olevan vastuussa virheellisestä menettelystä, koska hänen olisi täytynyt ymmärtää antamansa määräyksen virheellisyys, etenkin kun oli tiedossa, että eläkkeelle jäämisen johdosta ylikonstaapelitasoisen tutkinnanjohtajan virka tuli määräaikaikaisena täyttöön vasta 1.12.2022 lukien.

4.3 Asiassa tehdyistä korjaavista toimenpiteistä

Rikoskomisario E:n toimittaman lisäselvityksen mukaan A teki poliisiasiaintietojärjestelmän (Patja) mukaan 7.11-30.11.2022 välisenä aikana 111 esitutkintapäätöstä, joista lopettamispäätöksiä oli 26 ja keskeyttämispäätöksiä 85. E:n mukaan A on sittemmin rikosylikonstaapelina tutkinnanjohtajan ominaisuudessa käynyt henkilökohtaisesti läpi kaikki tuona aikana tekemänsä esitutkintapäätökset ja tehnyt päätöksiin merkinnät tutkinnanjohtajan toimivaltuuksin.

Katson, ettei asia tältä osin anna minulle aiheutta toimenpiteisiin, koska jälkikäteistarkastelussa ei ole ilmennyt virheitä itse päätöksissä tai niiden perusteluissa. Mielestäni olisi kuitenkin voinut olla perustellumpaa, että päätökset olisi käynyt läpi joku muu tutkinnanjohtaja kuin A itse.

4.4 Huomioita poliisiasiain tietojärjestelmästä (Patja)

Laillisuusvalvonnassa on aiemmin tullut esiin tapauksia, joissa tutkijat valmistelevat tutkinnanjohtajalle erilaisia esitutkintapäätöksiä poliisiasiain tietojärjestelmään. Tutkijat ovat joissain esille tulleissa tapauksissa myös päättäneet juttuja tutkinnanjohtajan tunnuksilla, ja mahdollisesti jo ennen kuin tutkinnanjohtaja on edes tutustunut asiaan.

Nyt käsillä olevassa tapauksessa ei ole kyse siitä, että tutkija olisi toiminut esimerkiksi tutkinnanjohtajan tunnuksilla, vaan hän on kuitannut juttujen päätökset omalla tunnuksella ja nimellään. Olen kuitenkin pitänyt useammastakin syystä ongelmallisena sitä, että tutkijan on teknisesti mahdollista tehdä poliisiasiain tietojärjestelmässä tutkinnanjohtajan toimivaltaan kuuluvia toimia, vaikka hänellä ei itsellään virassaan olisi toimivaltaa kyseisiä toimenpiteitä tehdä (ks. päätökseni dnrot [EOAK/4549/2018](#) ja [656/2021](#)).

Poliisihallituksen ohjeessa esitutkinnan priorisoinnista ja päätöksenteosta (POL-2023-68548) kohdassa 10 mainitaan tutkinnanjohtajan päätöksestä yksiselitteisesti, että tutkinnanjohtaja ei voi delegoida varsinaista päätöksen tekemistä tutkijalle. Poliisihallitukselta saadun tiedon mukaan tutkinnan päätöksiä on kuitenkin edelleen teknisesti mahdollista kuitata poliisiasiain tietojärjestelmään (Patja), vaikka toimenpiteen tekijällä ei ole voimassa olevia tutkinnanjohtajan oikeuksia (tutkinnan päätöksen kuitanneesta henkilöstä jää kuitenkin jälki järjestelmään). Saadun tiedon mukaan tätä asiaa koskeva muutosesitys poliisiasiain tietojärjestelmään on tehty, mutta asia on vielä työjonossa.

Totean, että tässä asiassa ilmi tullutta lainvastaista menettelyä ei olisi tapahtunut, jos asioita olisi voinut tietojärjestelmässä päättää ainoastaan ne henkilöt, joille on järjestelmässä annettu tutkinnanjohtajan toimivaltuudet.

Nyt puheena olevassa asiassa virheelliset päätökset ovat olleet kirjattuina poliisiasiain tietojärjestelmään varsin pitkän ajan, ennen kuin virheet on huomattu ja korjattu. Tätä ei asianosaisten oikeusturvan kannalta voida pitää hyväksyttävänä. Päätöksentekoprosessi tulee luoda sellaiseksi, että virheiden mahdollisuus on mahdollisimman pieni.

5 TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan tapahtuma-aikaan vanhempana konstaapelina toimineelle A:lle ja rikosylikonstaapeli C:lle vastaisen varalle huomautuksen heidän edellä kohdassa 4.2 selostetusta lainvastaisesta menettelystään.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennökset tästä päätöksestäni heille.

Lisäksi saatan Poliisihallituksen tietoon kohdassa 4.4 esittämäni käsityksen juttujen päättämisestä poliisiasian tietojärjestelmässä. Pyydän Poliisihallitusta ilmoittamaan 30.6.2026 mennessä, onko nyt vireillä oleva muutosesitys poliisiasian tietojärjestelmään tullut tehdyksi.

Ilmoitan ratkaisustani myös Lounais-Suomen poliisilaitokselle.